

A HÁBORÚ VISSZATÉR.

A Trianon óta eltelt 14 esztendő alatt bizony ritkán fordult elő, hogy francia toll vegye védelmébe a magyar ügyet. E tekintetben Franciaország részéről sohasem voltunk elkényeztetve. Eppen ezért fokozott mértékben örvendezhetünk Henri Pozzi francia ujságíró kitűnő művének,* amely *Középeurópa drámája* című fejezetében a magyar revíziós törekvések jogosságáról nyílt őszinteséggel és nagy részletességgel emlékezik meg. Pozzi-t, aki végig utazta hazánkon kívül Ausztriát, Bulgáriát, Macedóniát, Horvátországot és Szerbiát, főleg egy szempont érdekelte: hogy a Páris környéki szerződések hibáinak, igazságtalanságainak és az elkövetett bűnöknek Franciaország biztonságára és jövőjére nézve mily következményei lehetnek.

A hazája sorsáért aggódo patrióta más népek sorsát is megbecsülni tudó tárgyilagosságával tanulmányozta Európának legszomorúbb területeit, hogy az igazságot a helyszínén, a leghitelesebb forrásokból megismerje. „Mert ha ennek az igazságnak a föl nem ismerése — írja előszavában — egy nemzet ártalmára lehet, akkor senkinek sincs joga azt ki nem kiáltani, történjék bármi azzal, aki kimondja!” Pozzi tényleg nem sokat törődött vele, hogy mi fog történni briliáns stílusban megírt könyve megjelenése nyomán, őt csak az igazság és hazája szerepe érdekelte. Jól tudta, hogy kiméletlenül nyílt, félelmetesen őszinte szavaival ellenségeket fog szerezni magának nemcsak a kisantant államaiban, de saját hazájában is. Mindez nem érdekelte őt, mert megéreztte, hogy a három kisantant állam — „a nagy győzelem sakáljai”, — amelyek államiságukat főleg Franciaországnak köszönhetik és amelyeket Pozzi nemzete ma is pénzzel és tekintélyével támogat, — sorozatos bűneiknek, erőszakosságaiknak és embertelen igazságtalanságaiknak árát egyszer végül is Franciaországgal fogja megfizettetni. „Ha ragaszkodunk ahhoz, hogy őket védelmezzük, — írja Pozzi — ők fognak minket is veszedelembé dönteni, mert a politikusaink inkább belekergetik Franciaországot egy újabb háborúba, mintsem, hogy elismerjék tévedésüket.” Pozzi szerint nem a Rajna felől és nem Danzig felől fenyeget a balvégzet, hanem onnan, ahonnan 1914-ben is jött.

Valóban aktuálisabb körülmények között sohasem hangozhattak volna el e megbélyegző szavak, mint éppen most a közelmúlt idők földönfutóvá tett 3000 szerencsétlen magyarjának kiutasítása alkalmából. Szinte látnoki fantáziával megjósolta mindezt könyvében, amelynek a horvát és a macedon kérdésről írt fejezetei is sűrűn bővelkednek drámai részletekben. Trumbic-sal, majd Macsek-kel, a horvátok vezéreivel folytatott megdöbbentő erejű párbeszédei, a balkáni metropolisnak bemutatása: nagy mélységekre világítanak rá. Belgrádról írja:

A királyi palotát is megtoldották két hatalmas szánnyal. Olyan lett a palota, mint egy gyógyfürdő nagyszállója. Nem találok azon-

* Henri Pozzi: A háború visszatér. 243 l. Fordította Felkai Ferenc. Marjay Frigyes kiadása.

ban azt a pázsitot, ahol egykor Zsifkovics hadnagy (a nemrég diktátor és volt hadügyminiszter) által meggyilkolt és a katonái által bemocskolt Draga királynő mezítelen holtteste feküdt!

Könyvének a macedon kérdést érintő fejezete és Lazics-nak a magyarokat is kiűldöző volt belügyminiszternek kegyetlenségeiről írt beszámolója minden emberi képzeletet felülmul. A Vardár völgyének csapdákka félelmetes drótaskadályfala, az „Orim“ és egyéb titkos szervezetek munkája épúgy kellő megvilágításba kerül, mint a magyar kérdés sok eddig kevésbé szellőztetett külpolitikai vonatkozása. És amint a multa és jelenre vonatkozólag nem fél Pozzi az igazságot kimondani, azonképen a jövőről sem rejt véka alá ítéletét. Belgrád és Benes az a két pont, amely szerinte, Közép-Európa nyugalmanak két veszedelme. „És a francia közvélemény egyáltalán nem ismeri ezeket a veszedelmeket, amelyek pedig nemcsak Európa békéjét, de Franciaország biztonságát is veszélyeztetik.“

Biztos ítéletével a kisantant-barátság valódi értékét sem hagyja megjegyzés nélkül. „A mi befolyásunk azonnal megszűnik, amint nem remélnek többé hasznot belőlünk. Egy pillanattal sem fog tovább tartani barátságuk. Már régen leráztak volna minket a nyakukról, ha segítségünket nélkülözhatték volna.“ Ez a néhány mondat Pozzi könyvének legmegnyugtatóbb tanulsága.

(Budapest.)

Czakó István.